

Nr 209.

Av herr **Jonsson** i Hökhult **m. fl.**, om *skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av statsbidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket.*

I det största antalet landsorts- och även i en del stadskommuner hava skatterna till kommunen, särskilt under de senare åren, alltmer ökats, så att de nu äro mycket tryckande för de skattedragande. En av de faktorer som framför andra medverkat därtill är utgifterna för folkskoleväsendet. Visserligen bidrager staten till lärarpersonalens avlöning med 90 % av lönen och hela ålderstilläggen, men med den utveckling, som skolväsendet just nu håller på att undergå, och de ökade krav från det allmännas sida, som nu ställas på kommunerna i fråga om lokaler för folkskolorna och bostäder för lärarpersonalen, äro utgifterna för detta ändamål för ett stort antal enskilda kommuner så betungande och mellan de olika kommunerna så ojämnt fördelade, att anslag i utjämnings-syfte från statens sida för åstadkommande av för folkskolväsendet erforderliga byggnader är särskilt av behovet påkallat.

I anledning av den utveckling på det industriella området, som under de sista årtiondena ägt rum och som med all sannolikhet framgent kommer att fortgå, har befolkningen inom vissa kommuner, särskilt i städerna, men även där industrisamhällen finnas på landsbygden, hastigt ökats, under det den inom andra kommuner antingen företett minskning eller stannat vid sin förutvarande numerär. Detta har sin naturliga förklaringsgrund däri, att industrien söker sig dit där bränsle och råvaror för dess behov äro lätt tillgängliga och där kommunikations- och exportförhållandena äro de bästa möjliga. Befolkningen i de kommuner, som hava dylika förutsättningar, blir därför i beskattningshänseende gynnad, under det att i dessa avseenden mindre väl lottade kommuner, där den genomsnittliga inkomsten per innevånare är lägre, befolkningen får vidkännas ett hårdare skattetryck. Genom den möjlighet, som förefinnes till överföring av elektrisk energi på stora avstånd, kommer ett utnytt-

jande av vattenkraften för industriella ändamål snarare att öka än minska den redan nu rådande ojämnheten på detta område. Även på handelsområde har utvecklingen gått i den riktningen, att den nått sitt största uppsving i städer och industricentra, varigenom beskattningsobjekten till deras förmån ökats jämfört med vad förhållandet varit i andra kommuner.

Exempel saknas icke därpå, att personer eller personalgrupper, som med bibehållande av sin tjänst eller verksamhet, kunnat utan allt för stor olägenhet välja mantalsskrivningsort, härvid låtit skatternas storlek inom kommunen vara bestämmande. Detta verkar givetvis, att disproportionen blir än större till skada för den mindre väl lottade kommunen. Samma är förhållandet beträffande den förmögnare delen av befolkningen. Den drages givetvis till orter, där behoven i olika avseenden kunna bäst tillgodoses, och inrättar härefter sin verksamhet. Den utveckling som sålunda pågår medför emellertid icke endast en koncentration av befolkningen till vissa gynnade kommuner, utan här koncentreras jämväl den största inkomsten i genomsnitt per individ och den största förmögenheten, varigenom beskattningsobjekten ökas och de utgående skatterna kunna ställas lägre i förhållande till inkomstens storlek.

Vad landsbygden beträffar, tillkommer utöver den kommunala skattebördan även vägunderhållet dels kontant och dels in natura, vilket gör att ojämnheten blir ännu större, särskilt i förhållande till städerna, men även landsortskommunerna emellan.

Detta allt gör, att en utjämning av de kommunala utgifterna åtminstone i någon mån bör åvägbringas. Här ovan har framhållits, huru som kostnaden för åstadkommande av lokaler för skolväsendet är svåröverkomlig särskilt för fattiga kommuner, och att hjälp från statens sida därför bör åstadkommas. Detta är än mer beaktansvärt därför, att statsmakterna själva besluta om folkskoleväsendets utveckling och genom sina organ genomdriva att lämnade föreskrifter lända till efterrättelse. I kommuner med gles befolkning och stora avstånd måste antalet skolor i förhållande till barnantalet bli mycket större än vad som är förhållandet i tätt befolkade samhällen. När då på dessa förstnämnda skolor skola tillämpas de skolformer, som nu äro föreskrivna, följer härav att byggnadskostnaderna i förhållande till barnantalet bli orimligt höga. Redan nu har från befolkningens sida på många håll försports stor ovilja emot de ständigt ökade kraven i ekonomiskt hänseende som skolväsendet medför. Skall detta kunna mildras och skall folkskolan överallt i vårt land kunna fylla sin uppgift, då måste man från statens sida i detta avseende, samtidigt som fordringarna ökas, även räkna en hjälpsam hand då det gäller att bära de uppkomna bördorna.

Vi anse det vara lämpligt, att staten bidrager i form av anslag med 50 % av kostnaden för åstadkommande av behövliga nybyggnader för folkskoleväsendet i riket, samt att Kungl. Maj:t av riksdagen begär beviljande av härför erforderliga medel.

Folkskoleinspektörerna äro redan nu skyldiga att granska uppgjorda förslag till skolhusbyggnader samt tillse, att byggnaderna ordentligt vidmakthållas. Det torde därför vara lämpligt, att även åt dem uppdraga övervakandet av anslagsmedlens användning. Särskilda kostnader härför kunde på detta sätt undvikas.

På grund av vad sålunda framhållits, tillåta vi oss vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, i vad mån och på vad sätt staten må lämna bidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket, samt därefter snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 22 januari 1920.

J. A. Jonsson.

Bernhard Nilsson.

C. O. Johanson.

E. Räf.
